

חובו, כמשכנתא דסורא, וכתבו שטרא על כך, אבל לא הזכר בשטר את מנין השנים, דהוה כתיב ביה רק שנין בסתמא,

אם באו לבית דין לאחר שעברו שנתיים שבהם אכל המלווה את הפירות, מלווה אומר קיבלתיה לאכול פירותיה שלוש שנים, ולוהה אומר לא נתתי לך אלא לאכול שנתיים, הלווה נאמן מפני שהוא המוחזק בשדה, ועל המלווה להחזיר את השדה ללוה.

אבל אם לא תבעו הלווה כעבור שנתיים וקדים מלווה ואכלינהו לפירי של השנה השלישית, ואחר כך תבעו הלווה בבית דין וטוען לא נתתי לך אלא אכילת פירות לשנתיים, ועליך להחזיר את מה שאכלת בשנה השלישית, ואילו המלווה אומר קיבלתיה לאכילת שלוש שנים, מי נאמן?

רב יהודה אמר: קרקע בחזקת בעליה קיימא, ומאחר שהלווה הוא בעל הקרקע על המלווה להביא ראיה שקיבלה לשלש שנים, וכל עוד שלא הביא ראיה עליו להחזיר את דמי הפירות שאכל⁽¹⁵⁴⁾.

רב כהנא אמר: פירות בחזקת אוכליהן קיימי⁽¹⁵⁵⁾, הילכך המלווה שאכלם נחשב

תא שמע: אשה נשואה שמת אביה ונפלו לה בירושה עצי גפנים וזיתים זקנים, הדין הוא שאין לבעל זכות לכלות את העצים ולשורפם, אלא, ימכרו לעצים, וילקח בהן קרקע, והוא, הבעל אוכל פירות, שלא תקנו חכמים לבעל אלא אכילת פירות בנכסיה ולא אכילת הקרן.

אלמא, אם התייבשו העצים הרי הם נחשבים כקרן, וקשה לאביי דאמר פירא הוו.

ומתריצין: לא תימא אשה שנפלו לה עצים זקנים, אלא אימא נפלו לה עצי גפנים וזיתים שמוציאים פירות, והזקינין קודם זמנם, ומודה אביי בעצים שיבשו קודם זמנם דקרקע הוו, הילכך אין לבעל חלק בהם, אבל אם נפלו לו זקנים, יכול הבעל לכלותם.

ואיבעית אימא: לאו, מי אוקימנא לה היא ברייתא בכגון שנפלו לה עצי גפנים וזיתים בשדה אחרת שאינה שלה, דקא כליא קרנא אם יקצצם הבעל, ומשום כך צריך למוכרם ולקנות בדמיהם קרקע והבעל אוכל פירות, אבל אם היו גדלים העצים בשדה שלה, יתכן שיוכל הבעל לקוצצם דפירא הוו וכאביי.

ההוא לווה שנתן למלווה קרקע כדי שיאכל המלווה פירותיה כמה שנים ויפטר מתשלומי

משכונא. ועיין מאירי.

155. ברא"ש [פרק ראשון] נראה שהמוחזקות של המלווה בפירות נובעת מכך שהלווה לא תבעו אלא בסוף השנה השלישית דהוי כהודאת בעל דין שנתן את הקרקע לכל השלש שנים והשתא הוא דהדר ביה.

ולפי התוספות ר"ד [בהערה הקודמת] דהכא מיירי שמיחה הלווה קודם שאכל את השנה

154. הראשונים הקשו מדוע לא נאמין למלווה שהרי אילו היה רוצה לשקר היה אומר שדה זו לקוחה היא בידי ואכלתיה שני חזקה כדאמרין לקמן, ותירץ התוספות ר"ד דמיירי שמיחה בו הלוקח בתוך אותם שלוש שנים שאינו נאמן לומר לקוחה היא בידי,

והריטב"א תירץ דמיירי שהחזיר המלווה את שטר המשכנתא ללווה ושוב לא מצי ליטעון קנייתה שהרי הודה שלא היתה בידו אלא בתורת

למוחזק בהם, ועל הלווה להביא ראיה שלא נתן לו לאכול אלא שנתיים.

והלכתא כוותיה דרב כהנא, דאמר פירות בחזקת אוכליהן (קיימי),

אך מקשה הגמרא: **והא קיימא לן דהלכתא כוותיה דרב נחמן** לענין השוכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה, בדינר זהב לחודש, ונתעברה השנה, דהשתא מספקא לן איזה לשון שאמר היא הקובעת,⁽¹⁵⁶⁾ האם מה שנתחייב על כל השנה שנים עשר זהובים ובכלל זה גם החודש הנוסף, או שהתחייב על דינר זהב לכל חודש ועכשיו עליו להוסיף דינר נוסף עבור החודש השלושה עשר,

דאמר רב נחמן, קרקע בחזקת בעליה עומדת. ועל השוכר להביא ראיה שנתכוין לשלם שנים עשרה זהובים על כל השנה. ולא אמרינן קרקע בחזקת מי שאוכל את הפירות. ואם כן, כיצד פסקינן כרב כהנא דאמר פירות בחזקת אוכליהן קיימי.

ומתרצינן: **התם בשוכר מרחץ שאין יודעים לפרש את כוונת השוכר האם התכוין לשלם על כל חודש בנפרד ועליו להוסיף דינר על החודש הנוסף, או שהתחייב על השנה כולה שנים עשר זהובים, מילתא דלא עבירא**

לאיגלויי היא, והלכה כרב נחמן שקרקע בחזקת בעליה קיימא,

אבל **כהנא**, שמספקא לן לכמה שנים קיבלה המלווה לאכול את פירותיה, **מילתא דעבירא לאיגלויי היא**, כגון שיבואו עדים ויעידו לכמה שנים נתן הלווה את השדה, הלכך אם קדם המלווה ואכל אין מוציאים מידו, שמה יבואו אחר כך עדים ויאמרו שאכן הדין עם המלווה ובחינם הוציאו מידו, **ואטרוחי בי דינא תרי זמני לא מטרחינן**, אלא משאירים ביד המלווה את מה שאכל ואם יבואו עדים שקיבלה רק לאכילת שתי שנים יהיה עליו להחזיר את מה שאכל בשנה השלישית.

ומשום הכי אמרינן דהילכתא כוותיה דרב כהנא, שהפירות בחזקת אוכליהן.⁽¹⁵⁷⁾

מלווה שקיבל שדה מן הלווה לאכול את פירותיה כמה שנים כמשכנתא דסורא, ולאחר שעברו שלוש שנים מזמן שהתחיל לאכול את הפירות תבעו הלווה שיחזיר לו את השדה

מלווה אומר קיבלתיה לחמש שנים ואכלתי רק שלושה מתוכם, **ולוה אומר לשלש שנים נתתיה**, ונסתיימה תקופת המשכונא,

אמר ליה הלווה: אייתי לי שטרך שכתוב בו

156. עיין משנה למלך [שכירות ז ב] שדן האם זה ספק במציאות למה התכוין השוכר או שזה ספק לדינא איזה לשון תפסינן לשון ראשון או אחרון.

157. כתב תוספות רא"ש שרב כהנא עצמו סבר שבכל מקרה הפירות ביד אוכליהן, אלא שכדי ליישב כיצד אנן פסקינן כרב כהנא נגד רב נחמן

השלישית אי אפשר לומר שיש כאן הודאת בעל דין, וצריך לומר שסברת רב כהנא היא שמאחר וכבר אכל את הפירות ועכשיו הוא מחזיר את הקרקע שוב אין ספק על זכות התשמיש בקרקע אלא הספק הוא מיהו הבעלים על הפירות, וכיוון שהמלווה החזיק בהם אחרון הוא נקרא מוחזק וכן משמע ברש"י

שקיבלת אותה לאכילת חמש שנים,

אמר ליה המלווה שטרא אירכב, אבד לי.

אמר רב יהודה, אף על פי שאין השטר ביד המלווה **נאמן, מגו (158) דאי בעי** לשקר הוה **אמר,** שדה זו שאכלתי פירותיה שלוש שנים, לקוחה היא **בידי,** קניתי אותה מיד הלווה ואכלתייה שלוש שנים של חזקה (159).

אמר ליה רב פפא לרב אשי, רב זביד ורב עזירא לא סבירא להו הא דרב יהודה,

מאי טעמא,

תקנת חכמים היא שאין הלוקח קרקע חייב לשמור את שטרו יותר משלוש שנים. ואם יצא ערעור על החזקתו בקרקע לאחר שלוש שנים, הוא אינו צריך להביא שטר ראיה.

ודוקא בשטר שעיקרו לראיה אמרו כן, כדי שלא יצטרך לשמור את שטרו לעולם. אבל שטר העשוי לגבייה, אם יאבד השטר, לא יוכל לומר התובע אבד לי השטר, משום שאדם נזהר לשמור את השטרות שגובה עימהם את מעותיו.

והאי שטרא, שטר המשכונא שהיה ברשות המלווה, **כיון דעיקרו לגוביינא קאי,** שעל ידו יכול לאכול את הפירות, **מיזהר זהיר ביה** ואינו מאבדו, וכוודאי שלא אבד לו, אלא **מיכבש הוא דכבשיה,** החביאו לשטריה, משום שפבר אם אעלים את השטר אוכל לומר לא קיבלתייה לשלוש שנים אלא לחמש, **ואוכלה תרתין שנין יתירתא,** הילכך אין המלווה נאמן במיגו שהיה אומר לקוחה היא בידי, אלא עליו להביא ראיה שקיבל את השדה לאוכלה חמש שנים. (160)

[ג].

159. כתב המגיד משנה [שכירות ז ו] דדוקא אם אין עדים שהשדה ממושכנת אצלו וכן אם לא מיחה בו הבעלים נאמן המלווה במיגו אבל אם יש עדים או שמיחה בו אינו נאמן שהרי לא יכל לטעון לקוחה היא בידי. ובבית יוסף [קנ ח] כתב שהרשב"א חולק.

וביאר הגידולי תרומה [שער מט חלק ו ב] דזה ברור שאם מיחה בו או שבאו עדים אין המלווה נאמן ומחלוקת הראשונים היא אם המלווה דר בשדה עוד שלוש שנים לאחר המשכונא מי אמרינן כיוון שפעם מיחה בו שוב אינו יכול להחזיק בה או שמא לאחר שלוש שנים נוספות נעשה מוחזק.

160. הב"ח [קנ ח] כתב דדוקא היכא שאמר שטר היה לי ואבד סברי רב עזירא ורב זביד

אמרינן טעם אחר מטעמו של רב כהנא דאטרוחי בית דינא בכדי לא מטרחינן, ולפי זה במקום שאין חשש של אטרוחי בי דינא בכדי כגון שמתו העדים, לא פסקינן כרב כהנא שהמלווה מוחזק אלא מוציאים ממנו, וכן פסק הרא"ש שאם נראה לבית דין שלא יתברר הדבר בעדים מוציאים את הפירות מיד המלווה דאין לו דין מוחזק בפירות.

158. דעת הרמב"ן [בבא בתרא לב ב] שאומרים מיגו להוציא וראיתו מסוגיין שהמלווה נאמן להוציא עוד שנתיים מהלווה, אבל הטור [קנ ח] הביא בשם רבינו יונה דהכא לא הוי מיגו להוציא משום שהמלווה כבר זכה בקרקע משעה שירד בה, ואפילו מאן דפליג על רבי יהודה אין זה אלא משום שהמלווה נזהר בשטרו אבל בלי שטר אף הוא מודה שנאמן משום שהמלווה כמוחזק בשדה. ועיין בית הלוי [חלק ג סימן

ליה רבנן ללוה כדי שיוכל להחזיר את חובו בפירות ולא חששו שיעלים המלווה את השטר, משום דמרי ארעא, הלווה הוא זה דיהיב טסקא, מעלה מס למלך על השדה, והוא כרי כריא, כורה תעלות השקיה לשדה, וניכר לכל מיהו הבעלים של השדה, ואין חשש שהמלווה יאמר שדה זו לקוחה היא בידי.

אמר ליה רבינא, אם כן, ארעא דלית לה כריא, שאינה צריכה שיכרו בה תעלות, וקרקע דלא יהיב עבודה טסקא, מאי? הרי גם בה תקנו רבנן שיוכל הלווה לתתה כנגד חובו, ומדוע לא נחשוש שיטען המלווה שדה זו לקוחה היא בידי?!

אמר ליה רב אשי, איבעי ליה ללוה למחויי, לעשות מחאה בתוך שלוש שנים שלא יעשה המלווה מוחזק בכך שהוא מחזיק בשדה, ואינו אלא מלווה האוכל פירות.

ואם לא אימחא הלווה במלווה, מאי? אם

אמר ליה רבינא לרב אשי: לדעת רבי יהודה שהמלווה נאמן במיגו דהוה אמר לקוחה היא בידי, אלא מעתה, האי משכנתא דסורא, שתקנו רבנן להתיר למלווה לאכול פירות משדה הלווה אפילו יותר מכדי חובו, דכתבי בשטר [הנמצא אצל המלווה] הכי: במישלם שניא אלין, לכשיסתיימו שנים אלו, תיפוק ארעא דא בלא כסף, שלא יצטרך הלווה להחזיר את חובו.

הא הוי תקנה הבאה לידי מכשול, (161) כגון היבא דכבשיה, החביא המלווה לשטר משכנתא, ואמר שדה זו שאכלתי פירותיה שלוש שנים, לקוחה היא בידי,

ולדברי רבי יהודה יוצא, דהכי נמי דהמלווה מהימן. (162)

וכי מתקני רבנן מילתא דאתי בה [לידי] פסידא? (163)

אמר ליה רבא, התם במשכנתא דסורא, תקינו

מכשול.

162. הר"ן פירש דבניחותא קאמר דודאי אם יאמר לקוחה היא בידי יהא נאמן, ותמיהת הגמרא היא איך לא חששו לפסידא שתצא מכך.

163. רש"י נקט שקושיית הגמרא היא על רבי יהודה שאמר המלווה נאמן במיגו, וביאר התוספות ר"ד דלולי מה שהאמינו רבי יהודה במיגו לא היינו חוששים שיאמר מלווה שהשדה קנוייה לו משום שהוא חושש שמא יבואו עדים ויעידו שקיבל את השדה במשכנתא, אבל אחר שהאמינו רבי יהודה למלווה במיגו שוב לא יחשוש המלווה לומר שדה זו לקוחה היא בידי. והתוספות פירשו שהקושיה היא לכולי

שאנו נאמן במיגו, אבל אם מלכתחילה אמר לא היה שטר מעולם וקיבלתיה למשכון חמש שנים נאמן במיגו שהיה אומר שדה זו לקוחה היא בידי כיוון שאין הוכחה בטענת המלווה שהוא רמאי.

161. הריטב"א ביאר דכל משכון שנמצא אצל המלווה אם ירצה יוכל לשקר ולומר לקוח הוא בידי [בדברים שאינם עשויין להשאיל ולהשכיר כדלקמן קטז, א] אלא שהלווה איהו דאזיק אנפשיה בכך שמסר את מטלטליו למלווה, ולא פרכינן הכא אלא משום שמשכנתא דסורא היא תקנת חכמים ובלעדיה היה אסור לתת קרקע לאכילת פירות משום ריבית, הילכך מקשינן דלא היה לרבנן לתקן תקנה העשויה לבא לידי

יאמר המלווה לאחר שלוש שנים לקוחה היא בידי יהא נאמן! ?

איהו, הלווה עצמו הוא **דאפסיד אנפשיה**, בכך שלא מיחה במלווה בתוך שלוש שנים, ואין אנו צריכים לחוש לו.

אריס שאומר כשהגיע זמנו לקבל שכרו, על דעת לקבל **מחצה מהשבח ירדתי, ובעל הבית אומר לשליש הורדתי, מי נאמן?**

רב יהודה אמר: בעל הבית נאמן,

רב נחמן אמר: הכל כמנהג המדינה.

סבור מינה יושבי בית המדרש, **דרב יהודה** ורב נחמן **לא פליגי**, אלא, **הא דאמר רב נחמן** שהאריס נאמן, **מיירי באתרא דשקיל אריסא פלגא, והא דאמר רב יהודה** שבעל הבית נאמן **מיירי באתרא דשקיל אריסא תילתא**, שאין מאמינים לאריס נגד המנהג.

אמר להו רב מרי ברה דבת שמואל: הכי אמר אביי: אפילו באתרא דשקיל אריסא פלגא, פליגי.

רב יהודה אמר בעל הבית נאמן, דאי בעי לשקר, הוה אמר לא לקחתיו לעבוד כאריס, אלא שכירי ולקיתי הוא, ששכרתיו על מנת לשלם לו במעות, הילכך אף עתה שאומר

התחייבתי לשלם לו רק שלישי, נאמן.

ורב נחמן סבר הכל כמנהג המדינה, הילכך אם נהגו לתת לאריסין פלגא, האריס נאמן, ואם נהגו לתת להם רק שלישי, בעל הבית נאמן (164).

לווה ששיעבד את שדהו למלווה עבור חובו ומת, ובא הבעל חוב לגבות את הקרקע מן היתומים. **יתומים אומרים** אין לך לגבות את השבח שהשביחה הקרקע, לפי שאנו **השבחנה** ואין לבעל חוב חלק במה שהשביחו יתומים, **ובעל חוב אומר** אף את השבח אטול, **שאביכם השביח** את השדה ונשתעבדה לי השדה עם השבח שבה, **על מי להביא ראיה?**

סבר רבי חנינא למומר, מאחר והארעא ק"ב בחזקת יתמי קיימא נמצא שהם מוחזקים בה, **ועל בעל חוב שבא להוציא מהם להביא ראיה לכך שאביהם השביח את השדה.** (165)

אמר להו ההוא סבא לרבי חנינא, הכי אמר רבי יוחנן: על היתומים להביא ראיה!

מאי טעמא, אותה ארעא, כיון דלגוביינא קיימא, שעומדת לגביית המלווה, כמאן דכבר גביא המלווה דמיא, והרי הוא כמוחזק

מכאן משמע שלא אמרינו מיגו לבטל מנהג והוי כמנהג במקום עדים, וכן כתבו הגאונים.

165. לדעת התוספות איירי הכא בשדה שעשאה הלווה אפותיקי והשתעבדה כולה לבעל חוב, ומכל מקום סבר רבי חנינא דכל זמן שלא יצאה מרשות היתומים הם נחשבים כמוחזקים בשדה. אבל ברש"י משמע שמדובר בשדה המשועבדת

עלמא דאף אם המלווה לא נאמן שקיבלה לחמש שנים, מה יעשה הלווה אם יאמר לו המלווה לקוחה היא בידי, ועיין מהרש"א שפירש שהקושיה בדווקא על רב פפא עיין שם. [ועיין ש"ך קנ ט]

164. הרמב"ם [שלוחין ת] והרי"ף פסקו כרב נחמן דאמר הכל כמנהג המדינה, וכתב הר"ן: